

Toezicht bij risicovolle en niet-risicovolle werkzaamheden: van wet tot werkvloer

Spreker: mr. Adam Ziolo (HVK)

Doelgroep: Veiligheidskundigen, operationele managers en projectleiders

Spreektijd: 60 min.

1. Over mij

Ik ben Adam Ziolo, jurist (mr.) en Hogere Veiligheidskundige.

Als bachelor in de rechten ben ik afgestudeerd op het thema *‘De betekenis en de reikwijdte van de vergewisplicht van artikel 2.26 Arbobesluit voor de overheid als opdrachtgever van bouwwerken’*.

In de masterfase ben ik afgestudeerd op de Seveso-wetgeving.

Mijn inzichten als jurist en Hogere Veiligheidskundige heb ik toegepast in deze presentatie, zodat jullie direct toepasbare inzichten krijgen met betrekking tot werkgeverstoezicht bij risicovolle en niet risicovolle werkzaamheden van technisch dienstverleners, installatiebedrijven en de elektrotechnische detailhandel en reparatie.

2. Waarom dit onderwerp nu?

1. Niet-afnemend aantal incidenten in bouw/installatie
2. Toezicht vaak “grijs gebied” tussen leidinggeven en naleving
3. Vraag aan het publiek: “*Wat versta jij onder toezicht?*”

3. Wat zegt de Arbowet over toezicht?

1. Art. 8 lid 4: werkgever moet toezicht houden

- a) op de naleving van de instructies en voorschriften die gericht zijn op het voorkomen of beperken van de risico's van de te verrichten werkzaamheden
- b) op het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

2. Wanneer is dat toezicht voldoende?

Geen wettelijke definitie → ruimte voor interpretatie → rechtspraak

4. Rechtspraak vult aan

1. Rechters

Toezicht bij risicovolle en niet-risicovolle werkzaamheden een duidelijke rode draad herkenbaar:

- de aard van werkzaamheden (risicovolle werkzaamheden)
- de ervaring van de werknemer
- en zijn positie in het bedrijf

* (ABRvS 18 april 2007, LJN BA3220)

5. Wat is risicovol werk?

1. Rechtspraak

Levensgevaar of ernstige schade te verwachten is of is ontstaan:

- werken op hoogte,
- werken met hef- en hijsvoertuigen,
- werkzaamheden aan in-bedrijf-zijnde installaties,
- werken in besloten ruimtes,
- werken met gevaarlijke stoffen (kwarts en diisocyanaten)
- duikwerkzaamheden,
- wegwerkzaamheden,
- graafwerkzaamheden,
- werkzaamheden met risico op blootstelling aan asbest,
- werkzaamheden met explosiegevaar.

Deze activiteiten worden ook ondernomen door technisch dienstverleners, installatiebedrijven, de elektrotechnische detailhandel en reparatie

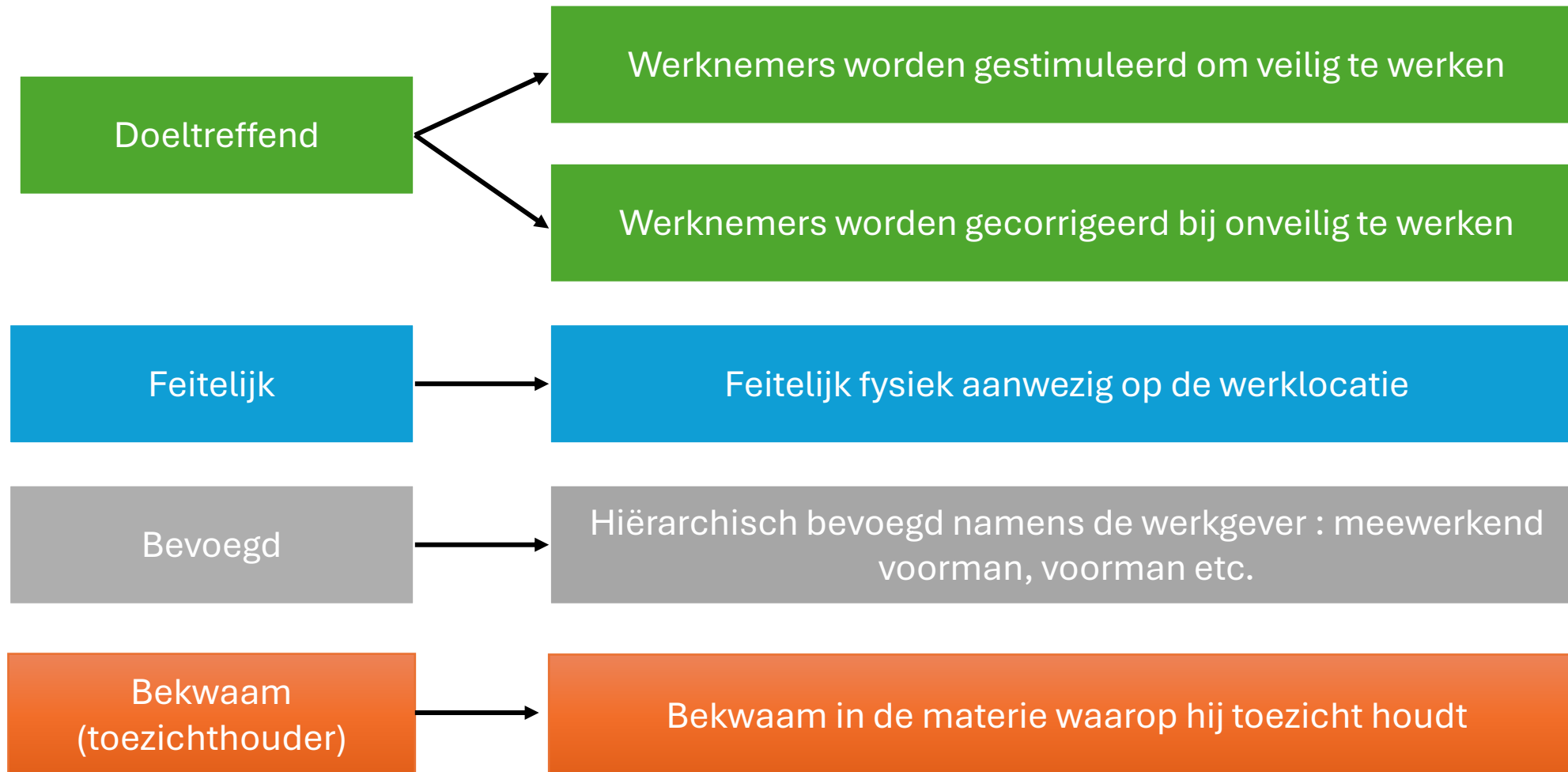
6. Rechtspraak vult aan

1. Toezicht bij risicovolle werkzaamheden

2. Sleutelwoorden: *doeltreffend, feitelijk, bevoegd, bekwaam toezichthouder**

* (ABRvS 18 april 2007, LJN BA3220)

6.1 Rechtspraak: kenmerken feitelijk toezicht bij risicovolle werkzaamheden

7. Rechtspraak over toezicht bij risicovol werk

Casus 1: werken op hoogte*

Situatie

Drie werknemers van de onderaannemer werkten in een vide (hoogte 4,8 m). De leuning rond de vide waren vooraf aangebracht door de hoofdaannemer. De werknemers verwijderden een deel van het leuningwerk voor de werkzaamheden. Er werd geen alternatieve valbeveiliging toegepast (geen aanlijnpunten of netten). Het slachtoffer viel door de open vide en overleed.

Oordeel

- a) Uitvoerder (toezichthouder) wel aanwezig op het terrein, maar heeft de werklocatie niet gecontroleerd: onvoldoende toezicht
- b) Inzicht: enkel aanwezig op de bouwplaats voldoet niet aan feitelijk toezicht

* Rb. 's-Hertogenbosch 9 juni 2009, ECLI:NL:RBSHE:2009:BI6811

7.1 Rechtspraak over toezicht bij risicovol werk

Casus 2: onderhoud aan in-bedrijf zijnde installatie*

Situatie

Tijdens schoonmaakwerkzaamheden werd afstapelaar draaiend gehouden, omdat deze volgens medewerkers alleen in beweging volledig kon worden gereinigd. De werkgever wist dat in de praktijk regelmatig met draaiende machines werd schoongemaakt, ondanks dat dit volgens het eigen veiligheidsreglement verboden was.

De werknemer die de schoonmaak uitvoerde raakte met zijn kleding in de draaiende aandrijving verstrikt en werd meegesleurd. Hij liep daarbij dodelijk letsel op.

Oordeel

Leidinggevende wel aanwezig in het gebouw, maar niet bij de machine: onvoldoende toezicht.

Inzicht

De werkgever controleerde niet of leidinggevenden (voormannen) instructies naleefden en handhaafden.

*Rb. Gelderland 22 december 2016, ECLI:NL:RBGEL:201:7014

7.2 Rechtspraak over toezicht bij risicovol werk

Casus 3: besloten ruimte – toezicht door een andere werknemer*

Casus

Tijdens het reinigen van een opslagtank met benzineresten vond een explosie plaats, waarbij een werknemer getroffen is door een steekvlam. Uit het onderzoek bleek dat de tank was niet geventileerd of ontgast, de aarding ontbrak en explosiemetingen waren niet uitgevoerd.

Oordeel

Onvoldoende toezicht op de naleving van de veiligheidsinstructies. De werkgever had namelijk het werkgeverstoezicht neergelegd bij een werknemer die tegelijkertijd zelf moest meewerken én een onervaren collega moest begeleiden: een situatie die bij hoog-risicowerkzaamheden **nooit als daadwerkelijk werkgeverstoezicht kan gelden**.

Inzicht

Functioneel toezicht door een collega, zoals een mangatwacht in een besloten ruimte, kwalificeert niet als werkgeverstoezicht.

*ABRvS 15 november 2006, ECLI:NL:RVS:2006:AZ2282

7.3 Rechtspraak over toezicht bij risicovol werk

Casus 4: werken met gevaarlijke stoffen: toezichthouder aanwezig, maar corrigeert niet

Casus

Tijdens onderhoudswerkzaamheden aan een chloorleiding werd gewerkt op basis van een **onjuiste, normaal-risico werkvergunning**, terwijl het volgens de interne voorschriften om **hoog-risico werk** ging waarvoor een Taak-Risico-Analyse en perslucht verplicht waren. De wachtchef besloot bewust geen hoog-risico vergunning af te geven. Toen de monteurs tijdens het openen van de leiding **een duidelijke chloorlucht** roken, greep hij echter niet in en liet hij de monteurs **zonder perslucht doorwerken**.

Oordeel

De rechtbank rekent dit als onvoldoende toezicht aan het bedrijf toe: juist bij hoog-risicowerk moet de toezichthouder ingrijpen en het werk stoppen als de situatie onveilig is.

Inzicht

Wanneer een leidinggevende die met toezicht is belast niet handelt of niet corrigeert, wordt dit beschouwd als het ontbreken van doeltreffend toezicht.

8. Samenvattend

Wanneer is er sprake van onvoldoende toezicht bij risicovolle werkzaamheden volgens rechters

Risicovol werk	Geen toezicht
Werken op hoogte	Wel aanwezig op de bouwplaats, maar geen controle arbeidsplaats
Onderhoud aan in-bedrijf zijnde installatie	Leidinggevende wel aanwezig in het gebouw, maar niet bij de machine
Besloten ruimte	Functioneel toezicht door mangatwacht geldt niet als werkgeverstoezicht
Werken met gevaarlijke stoffen	Toeziethouder aanwezig op de arbeidsplaats, maar handelt niet

9. Wat betekent dit voor de installatiebranche?

1. Hoe vertaalt dit zich naar de praktijk van o.a werken in kruipruimtes?

2. De Arbocatalogus **Kruipruimten in de installatiebranche**

- a) de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening
- b) getoetst door de NLA

3. Werken in de kruipruimtes is volgens de Arbocatalogus een risicovol werk.

10. Juridische status maatregelen Arbocatalogus

1. Casus Podiumkunsten

- de werkgever volgt de maatregelen uit de Arbocatalogus Podiumkunsten
- er vindt een bedrijfsongeval plaats, ondanks de maatregelen uit de Arbocatalogus
- de NLA legt de werkgever een boete op

2. Oordeel

- Voor de arbocatalogi die in de bijlage van de beleidsregel staan geldt dat deze bij de handhaving het referentiekader zijn voor de toetsing of wordt voldaan aan de Arbeidsomstandighedenwet.
- De Arbocatalogus Podiumkunsten staat in de bijlage en is daarmee een nadere uitwerking van de manier waarop in die branche kan worden voldaan aan de doelvoorschriften van het Arbobesluit.
- De inhoud van deze catalogi wordt primair overgelaten aan de werkgever en werknemers, waarbij zij manieren beschrijven waarop aan de wettelijke doelvoorschriften kan worden voldaan. Blijkens de wetsgeschiedenis is hiervoor gekozen zodat meer ruimte is voor maatwerk en meer verantwoordelijkheid wordt gelegd op sectorniveau met voor de branche specifiek ontwikkelde werkwijzen, praktijken en normen (Kamerstukken II 2005-2006, 30 552, nr. 3).

* ABRvS 6 oktober 2021, ECLI:NL:RVS:2021:2226

11. Wat is niet-risicovol werk?

Werk is niet-risicovol wanneer er geen reëel gevaar bestaat of te verwachten is voor zwaar letsel, levensgevaar of ernstige gezondheidsschade.

Hoe kom je erachter?

a) Rechtspraak

b) Publicaties van de Nederlandse Arbeidsinspectie

c) de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening:

- Arbocatalogi,
- CROW,
- NEN,
- RIVM (risicoanalyses, stoffenkennis, arbeidsomstandigheden),
- TNO (onderzoeken, publicaties en evidence-based richtlijnen),
- EU-OSHA (Europese kennisbank voor arbeidsveiligheid),
- ILO (internationale standaarden voor veiligheid en gezondheid)

12. Toezicht bij niet-risicovolle werkzaamheden

Wat betekent 'voldoende toezicht' hier?

Rechtspraak:

- de aard van werkzaamheden (soort niet-risicovolle werkzaamheden)
- de ervaring van de werknemer
- en zijn positie in het bedrijf (werknemer, meewerkend voorman)

13. Toezicht bij niet-risicovolle werkzaamheden: logistiek vrachtwagenchauffeur

a) De aard van werkzaamheden:

- vrachtwagenchauffeur laden en lossen*

b) De ervaring van de werknemer

- 20 jaar in dienst

c) Zijn positie in het bedrijf

- ervaren werknemer

d) met enige regelmaat de naleving van instructies en voorschriften gericht op het voorkomen of beperken van de aan de te verrichten werkzaamheden verbonden risico's te controleren en te bespreken (1 x per jaar per risico en maatregel is onvoldoende)

* ABRvS 12 december 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY5909

14. Toezicht bij niet-risicovolle werkzaamheden: Onderhoudsmonteur

a) De aard van werkzaamheden:

- Onderhoudsmonteur voedselverwerkende machines op afroep. Toezicht door een tweede monteur op een jeugdige medewerker, die in dienst was als leerling-monteur, is adequaat*

b) De ervaring van de werknemer

- jeugdige medewerker

c) Zijn positie in het bedrijf

- onervaren werknemer

* ABRvS 7 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1627

15. Toezicht bij niet-risicovolle werkzaamheden: dodelijk ongeval liftmonteur (3 oktober 2025)

Een monteur werkte aan een bijna opgeleverde glazen personenlift op een luxe jacht. Hij werd gevraagd een foto te maken van de inspectiebox aan de onderzijde van de liftkooi. Hiervoor begaf hij zich in de liftput, onder in de schacht. Terwijl hij daar stond, kwam de liftkooi onverwacht omlaag, waardoor hij bekneeld raakte en overleed.*

Alle veiligheidsvoorzieningen om de gevraagde werkzaamheden veilig te kunnen verrichten aanwezig waren en veilig door één monteur hadden kunnen worden verricht als gebruik was gemaakt van die veiligheidsvoorzieningen

a) De aard van werkzaamheden:

- een liftmonteur die werkt op een jacht in aanbouw

b) De ervaring van de werknemer

- 4 jaar in dienst geldt als kundig monteur

c) Zijn positie in het bedrijf

- ervaren werknemer

d) Oordeel: voldoende toezicht

- Het hof is van oordeel dat de periodieke inspecties en controles voldoende toezicht vormden op de naleving van veiligheidsinstructies, en dat de eis dat er continu een toezichthouder naast een ervaren werknemer aanwezig moet zijn in casu niet geldt.
- 10 werkplekinspecties per jaar door de directie, managers en veiligheidskundige.

* Hof 's-Hertogenbosch 3 oktober 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:2820

16. 4 sleutelboodschappen

1. Toezicht is een wettelijke plicht
2. Risicovolle werkzaamheden vragen om feitelijk toezicht
3. Nie-risicovolle werkzaamheden vragen om toezicht dat hetzelfde doel dient te bereiken, maar met andere middelen (feitelijk wordt anders ingevuld)
4. Waar de wet geen specifieke uitleg bevat: stand van de wetenschap en professionele dienstverlening (bijvoorbeeld arbocatalogus)

Vragen

